

УДК 631.147:636.4:005.336.4-027.63(477)

ІББАТУЛІН М.І.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МИКИТЮК Д.М.

НДІ «Укргропромпродуктивність»

ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Систематизовано основні чинники, які стимулюють розвиток органічних форм господарювання, серед яких виділено: погіршення загальної екологічної ситуації, підвищення попиту на екологічно чисту продукцію, не повністю реалізовані можливості щодо розширення експорту органічної продукції, дозволяє одержати вищі рівні прибутку та ін.

Узагальнено підходи до нормативно-правового регулювання виробництва органічної продукції у зарубіжних країнах світу та Україні, які дозволили порівняти порядок виробництва органічної продукції (сировини) рослинного та тваринного походження, сертифікації органічних ферм та доведення органічної продукції на ринок.

Обґрунтовано, що існує необхідність у налагодженні державного моніторингу за якістю продукції свинарства, який має передбачати: регулярну перевірку виконання плану самоінспекції; перевірку санітарного стану виробничих приміщень, прилеглих територій, транспортних засобів, кормів, кормових добавок та інгредієнтів; перевірку устаткування, матеріалів, речовин і технологічних добавок, що контактують з м'ясною сировиною. Доведено, що частота та порядок проведення державного моніторингу забезпечується з урахуванням аналізу й оцінки ризиків, пов'язаних із утриманням тварин і одержанням м'ясної сировини.

Узагальнено, що стратегічними пріоритетами розвитку органічного свинарства є збільшення обсягів виробництва продуктів забою свиней, відповідно це вимагає обґрунтування важелів економічного регулювання щодо стимулювання товаровиробників галузі у цьому напрямі. Із цією метою, постає необхідність розроблення стандартів із сертифікації органічної продукції тваринного походження, а саме, у нормативно-правовому забезпеченні доцільно розмежувати виробництво органічної продукції (сировини) та виробництво неорганічної; утилізацію відходів і побічних продуктів рослинного і тваринного походження у процесі виробництва органічної продукції та ін.

Доведено, що низький попит споживачів на внутрішньому ринку змушує товаровиробників органічної продукції, у т.ч. свинарства, орієнтуватися на ринки інших країн. Одним із дієвих інструментів активізації розвитку органічного свинарства могли стати заходи щодо мотивації іноземних інвесторів у виробництві органічного м'яса в Україні, а у подальшому здійснювати його поставки на зовнішні ринки. Очевидно, що за такого підходу існує можливість нарощення доданої вартості у ланцюгу поставок продукції органічного свинарства за умови налагодження всередині країни переробних потужностей органічної продукції та виробництва органічних м'ясних продуктів.

Ключові слова: органічне свинарство, органічне тваринництво, державне регулювання, контроль, екологія.

doi: 10.33245/2310-9262-2019-148-1-30-41

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Актуалізація питань забезпечення реалізації принципів сталого розвитку сільського господарства важливе місце відводить органічному (екологічному) виробництву продукції, за відповідних інституціональних та економічних умов. Зазначимо, що у світовому масштабі, починаючи із 2000 р. площі, які відведено під органічне землеробство збільшилися у 4 рази та становили у 2018 р. понад 50 млн га, або 1 % світової площі сільськогосподарських угідь. В Україні розвиток органічного виробництва є стратегічним пріоритетом, оскільки має високі потенційні можливості, особливо для малих форм господарювання. У 2017 р. Україна посідає 20 місце у світі та 11 місце в Європі за загальною площею сільськогосподарських угідь. Так, загальна площа, що використовується у виробництві органічної продукції становить 381,2 тис. га, із них із перехідним статусом – 91,6 тис. га, а число сертифікованих товаровиробників органічної продукції становить 294.

Отже, виробництво органічної продукції є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку сільського господарства, однак ринок органічної продукції в Україні функціонує стихійно. Незначна частка екологічно чистої продукції на продовольчому ринку свідчить не лише про наявний потенціал розвитку цієї ніші, але й недостатню опрацьованість окремих питань щодо розширення обсягів виробництва у сучасних умовах господарювання, оскільки основні регулятивні елементи ринку не забезпечують прояв позитивного ефекту. У зв'язку із цим, існує необхідність обґрунтування науково-практичних інструментів та заходів щодо активізації розвитку органічного виробництва продукції, у т.ч. свинарства.

Принципи сталого розвитку сільського господарства, які підтримуються у Європейському Союзі безумовно застосовуються до органічного виробництва у тваринництві через створення

органічних ферм, що дозволяє реалізувати цілі щодо мінімізації погіршення стану навколишнього середовища, збереження місцевих порід та сприяння збереження біорізноманіття, забезпечення високого добробуту тварин, обмеження надвиробництва окремих видів сільськогосподарської продукції, формуванню пропозиції якісної та безпечної продукції [1].

В останні роки виробництво органічних продуктів харчування різко зростає як в ЄС, так і США, що свідчить про підвищення споживчого попиту. Однак, щодо можливостей перетворення потенційного попиту споживачів на реальний на ринку органічної продукції важливим чинником є купівельна спроможність населення, а, отже, підвищення попиту спостерігається у високорозвинених країнах світу. Серед основних чинників, що впливають на споживчий попит на органічну м'ясну продукцію зарубіжні науковці виділяють наступні параметри: здоровий спосіб життя, вегетаріанське харчування, додержання дієти та інші. Зазначені чинники є важливими та корисними при ідентифікації цінностей споживачів для маркетингових операторів органічними продуктами харчування в аспекті позиціонування продукції на цільових ринках [2].

Зазначимо, що органічне тваринництво, як невід'ємна частина органічного сільського господарства, вже четверте десятиліття розвивається в країнах Євросоюзу. За цей час досягнуто значного прогресу в розвитку технологій органічного тваринництва. Проте, виробництво продукції органічного тваринництва, зокрема свинарства в країнах ЄС продовжує мати обмежений характер і становить близько 1 % від усього тваринництва.

Характерними особливостями вітчизняного ринку органічної продукції є низька купівельна спроможність більшості населення, що обмежує попит на його продукцію всередині країни. Інтеграція України в Євросоюз і втрата деяких ринків країн пострадянського простору змушує вітчизняних виробників здійснювати пошук каналів збуту. В основному продукти із сертифікатом «органік» спрямовуються на міжнародні ринки. Проте, нарощення експорту органічної продукції тваринництва має забезпечуватися процесом адаптації вітчизняної законодавчої бази, що регламентує виробництво органічної сільськогосподарської продукції до європейських стандартів.

Метою дослідження є розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку виробництва органічної продукції свинарства, які включають напрями удосконалення системи державного регулювання соціально-економічних відносин та підтримки товаровиробників, запровадження інструментів інституціонально-мотиваційної системи щодо нарощення товарної пропозиції та формування експортного потенціалу галузі.

Матеріал і методи дослідження. Методичним підґрунтям роботи виступає система загальнонаукових і спеціальних методів, яка дозволила дослідити процеси та явища у їх взаємозв'язку та вирішити наукові і прикладні завдання, а саме: діалектичний метод пізнання, абстрактно-логічний та метод системного аналізу – для з'ясування сутності органічного виробництва продукції свинарства, обґрунтування його основних принципів, визначення чинників та напрямів підвищення ефективності органічного агровиробництва; монографічний – для вивчення й систематизації вітчизняного і зарубіжного наукового доробку та практичного досвіду в сфері органічного виробництва продукції свинарства; економіко-статистичний метод – для вивчення та узагальнення тенденцій і закономірностей динаміки ефективності функціонування органічного сектору свинарства в світі та Україні.

Інформаційну основу підготовки статті становили наступні джерела: нормативно-правові акти регулювання органічного виробництва в Україні, стратегічна програма «Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки», статистична та аналітична інформація Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики України, Асоціації виробників органічної продукції, результати досліджень Міністерства сільського господарства США та Міжнародної федерації руху за органічне господарство (IFOAM).

Емпіричну основу дослідження становили результати багатоетапного опитування виробників органічної продукції свинарства, які здійснені авторами у 2015-2017 рр., а також використано дані у системі Інтернет.

Результати дослідження. Термін «органічний» стосовно сільського господарства визначено в американському і європейському законодавстві. Щоб називатися органічною, сільгосп-

продукція має бути, зокрема, вирощена без використання хімічних добрив, пестицидів, гербіцидів, з дотриманням певних норм землеробства і тваринництва. Згідно з Постановою ЄС 834/2007 органічне виробництво – це цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі кращі практики з урахуванням збереження навколишнього середовища, рівня біологічного різноманіття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин і метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин і процесів природного походження.

Органічне тваринництво розглядається серед потенційних виробничих систем і ринкових стратегій, які товаровиробниками використовуються з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку. Щодо органічного виробництва свинини, то важливим компонентом є годівля тварин, оскільки вона значною мірою впливає на ефективність кормів, здоров'я тварин і сталість. Водночас, виробництво органічної продукції свинарства є ускладненим через обмеження у використанні ветеринарних препаратів. Однак існує відсутність комерційно доступних дозволених інгредієнтів кормових добавок, їх перелік обмежений у провідних країнах світу. Частково це пов'язано з тим, що органічні нормативи застосовуються переважно для того, щоб забезпечити використання чистих органічних методів, замість того, щоб намагатися досягти основної мети – дотримання принципів органічного свинарства і сприяння його сталому розвитку. Отже, важливим завданням постає питання щодо організації виробництва органічних кормів для годівлі свиней [3].

Розглянемо динаміку розвитку виробництва органічної продукції свинарства у провідних країнах світу. Так, у грудні 2016 р. в США зареєстровано 14 707 свиней, які були сертифіковані на 151 органічній фермі. Найбільше поголів'я органічного виробництва зосереджено у штаті Вісконсін, де утримується 6349 голів та функціонує 20 фермерських господарств, обсяг виручки яких у 2016 р. – 2,6 млн дол. США.

Для цієї країни характерним є збільшення обсягів продажу органічних і натуральних харчових продуктів, що свідчить про підвищений попит. Зазначимо, продукти харчування, що пропонуються супермаркетами, які відносять до натуральних продуктів, зазвичай, менше оброблені і часто не містять консервантів, гормонів і штучних інгредієнтів. Відомо, що стандарти Міністерства сільського господарства США на органічні продукти були запроваджені в 2002 році. Виробництво органічної свинини здійснюється у виробничій системі, що сприяє збереженню біорізноманіття та підвищує біологічні цикли, передбачає мінімальне використання несільськогосподарських ресурсів. Свині, призначені для виробництва органічної м'ясної продукції, повинні з останньої третини вагітності вирощуватися без застосування антибіотиків, стимуляторів росту і гормонів. Загалом, органічні продукти мінімально обробляються штучними інгредієнтами або консервантами.

За даними Міністерства сільського господарства США, до сертифікованої органічної продукції відносять сільськогосподарську продукцію, яка вирощувалася і оброблялася відповідно до чинних стандартів державних і приватних сертифікаційних організацій. Так, агенти організацій із сертифікації органічного виробництва переглядають заявки на ферми, а кваліфіковані інспектори проводять щорічні перевірки на місці. Фермер веде записи про організацію виробництва та матеріали, що використовуються в органічному виробництві.

Фермери та переробні підприємства, які вирощують та переробляють органічні продукти, мають бути сертифікованими агентами, акредитованими Міністерством сільського господарства. Всі операції по сертифікації формують банк інформації про план органічної ферми, доступний для громадськості за запитом. Виключення з правила сертифікації робиться лише для товаровиробників з валовими доходами в сільському господарстві в розмірі 5000 доларів або менше.

Щодо національного розподілу органічної продукції в цілому у країні спостерігається тенденція переходу від фермерського до кооперативного процесора і до роздрібних торговців. Внаслідок збільшених витрат на корми органічно вироблена свинина, здебільшого, є дорожчою порівняно зі звичайною свининою. На відміну від інших органічних продуктів, органічне м'ясо має тенденцію продаватися через невеликі спеціалізовані магазини, а не в мережах супермаркетів. Водночас, у країні купівля органічно виробленої свинини споживачами найчастіше здійснюється безпосередньо з місця розташування ферми, через ринки фермерів або через Інтернет.

У січні 2005 р. Служба сільськогосподарського маркетингу оголосила про правила звільнення деяких виробників органічної продукції від щорічної плати за програмами досліджень та просування продукції. Зазначимо, що свинина є однією із 17 національних дослідницьких і промо-програм, що проводяться цією структурою. Водночас, звільняють від цієї плати виробників, які працюють за національною органічною програмою, за умови, що вони виробляють і продають тільки товари, які мають право на «100 % органічну» марку.

Упродовж 2010–2017 рр. відбулося різке збільшення площі сільськогосподарських земель у країнах ЄС, які відведено під органічне сільське господарство. У 2017 р. під органічне виробництво у Європейському Союзі використано 69,8 млн га (включаючи територію, що переходить на органічну), що становить 18 % величини світової площі. Величина роздрібних продажів органічної продукції в 2017 р. експертами оцінена майже в 34,3 млрд євро. Однак, щодо органічного м'яса, незважаючи на відносно низьку частку ринку в більшості країн ЄС, роздрібні продажі вказують на високе зростання, до 12 % в Італії та 13 % у Великобританії.

Розглянемо особливості розвитку органічного тваринництва, у т.ч. й свинарства на прикладі Польщі, де система державної підтримки обумовила швидке збільшення кількості органічних ферм у країні. Зазначимо, що ті органічні ферми, які утримують тварин у рамках програми збереження генетичних ресурсів, мали право на фінансування підтримки за декількома агро-екологічними пакетами. Спочатку субсидії ЄС були розробленими для органічного сільського господарства і зорієнтовані на великі органічні ферми. У подальшому реалізація програми у період 2007–2013 рр. була зорієнтована на підтримку малих та середніх фермерських господарств, де сума субсидій залежала від посівної площі. Так, ферми розміром від 1 до 100 га отримали 100 % субсидії, ферми від 100,01 до 200 га отримали 50 % субсидії, а ті, що перевищують 200 га, отримали субсидію лише 10 % [4]. Як зазначають науковці, основним стримуючим чинником у розвитку польського ринку органічної продукції тваринництва є географічне розсіювання ферм, розташованих по всій країні, що перешкоджає створенню системи розподілу продукції, яка забезпечить ефективність товарного потоку товарів між виробниками і торгівлею, а також відсутність переробних потужностей для виробництва органічної м'ясної продукції [5]. Як свідчать результати наукових досліджень, збут органічної продукції здійснюється за прямими продажами та у спеціалізованих роздрібних структурах (приблизно 80 % всього ринку) [6]. Отже, з метою посилення позицій органічного виробництва продукції тваринництва та реалізації при цьому можливостей щодо нарощення експортної пропозиції доцільно надати державній підтримці системного та комплексного характеру, а також сприяти створенню цивілізованої інфраструктури ринку органічної продукції. Зазначимо, що у Польщі більшість сільськогосподарських тварин утримується у середніх господарствах (від 5 до 20 га), майже на 34 % більше, ніж у дрібних господарствах і на 4,5 % більше, ніж у великих господарствах. Так, ферми із площею понад 20 га спеціалізуються на органічному тваринництві, зокрема на виробництві органічної свинини спеціалізуються великі фермерські господарства [7]. Дещо інші тенденції у розвитку органічного тваринництва спостерігаються у іншій країні-учасниці ЄС – Румунії, де має місце скорочення поголів'я сертифікованих тварин, зокрема, органічна сертифікація охопила лише 320 голів свиней [8]. Отже, у цій країні не створено сприятливі умови щодо розвитку органічного свинарства та повністю не реалізовані можливості його розвитку на основі використання інструментарію підтримки, що діє у ЄС.

Зазначимо, що середній розмір стада свиней у Польщі збільшується з розміром органічної ферми. Так, в господарствах органічного свинарства із середньою площею 16,29 га сільськогосподарських угідь, середньорічна кількість свиноматок становить 5,0 голів. Окрім цього науковці зауважують, що виробництво органічних кормів та порослят у країні є економічно неефективним, тоді як за виробництва живих свиней за органічною системою одержують невеликий прибуток [9].

Водночас, запропонована система інструментів у рамках Спільної сільськогосподарської політики на 2014–2020 рр. не стимулюватиме виробництво органічних продуктів харчування, більше того, планується обмеження субсидії на розвиток органічного сільського господарства, що ймовірно, зумовить скорочення кількості органічних ферм. Більшість європейських експертів розглядають це як відсутність узгодженої політики для органічного сільського господарства у Європейському Союзі. Очевидно, така ситуація створює потенційні можливості для віт-

чизняних товаровиробників у диверсифікації експорту продукції свинарства, однак існує необхідність через інструменти державного регулювання ринку органічної свинини створити умови для їх реалізації.

Нині в Європі більше 120 тис. фермерських господарств, які практикують органічне землеробство і тваринництво. Площі, зайняті під органічні господарства, а також число таких господарств і обсяги продажів екопродукту збільшуються приблизно на 20 % в рік.

Вітчизняний споживач практично вперше почув про органічні продукти кілька років тому, коли перевищення пропозиції над попитом в Європі стимулювало виробників шукати нові ринки збуту, в тому числі і в Україні. На сьогодні однозначної думки з екологічних біопродуктів не існує. Є думка ряду фахівців, які вважають за необхідне розділяти поняття екологічного виробництва, на якому виготовлений продукт, і екологічного продукту, що відповідає еко-нормам в харчуванні людини.

Насамперед розглянемо особливості органічного свинарства у провідних країнах світу, яке позиціонує на ринку вироблену продукцію за параметрами натуральності та використання наближених до природних умов технологій вирощування свиней.

Серед європейських країн найбільш емним за абсолютними показниками ринком володіє Німеччина, проте в Данії частка продукції органічного сільського господарства суттєво вища. Окрім товарів вже завоювали 15 % ринку (морква, яйця, масло, молоко).

У Данії спостерігається зростання роздрібних цін на органічну свинину, що стимулюється попитом на нього.

Стимулом до нарощення вирощення органічної свинини є субсидії, які отримують фермерські господарства від м'ясопереробних компаній в розмірі 2,55 євро за кілограм органічної свинини [10].

Дані статистичної служби Данії свідчать, що обсяги реалізації органічного м'яса в країні зросли за 2016 рік на 24 %. Нині на частку м'ясного сектору припадає 8 % від загального обсягу виробленої в країні органічної продукції, загальна вартість якої в 2016 році оцінюється в \$932 млн.

За прогнозами Міністерства продовольства, сільського господарства та рибальства, обсяг забою свиней на органічних фермах Данії досягне близько 200 тис. голів в рік до 2020 року. У 2016 році цей показник склав 114 тис. голів.

У планах уряду Данії – інтенсивна робота за двома напрямками. Перший – збільшення кількості сільськогосподарських угідь, зайнятих органічним сільським господарством, а також землеробством сталого розвитку в два рази до 2020 року; другий – стимулювання внутрішнього попиту на біопродукти.

У 2017 р. органічні продукти складають 8 % всього внутрішнього споживання, а експорт біопродуктів виріс на 200 % порівняно із 2007 роком.

В урядовому плані Organic Action Plan for Denmark значиться 67 пунктів, виконання яких має привести Данію в повністю органічну реальність. Так, сільськогосподарські угіддя, що належать державі, мають оброблятися тільки органічними або біодинамічними методами. Одна з перших цілей цього плану – 60 % раціону жителів країни у публічних їдальнях (включаючи дитсадки, школи, лікарні тощо) має становити органічна їжа.

Так, уряд Данії за свій рахунок має намір годувати своїх громадян, незалежно від їхнього достатку та віку, органічною їжею.

До виконання Organic Action Plan for Denmark підключені відомства різних напрямів, включаючи Міністерство оборони та освіти. Це глобальний план для країни, яка хоче стати 100 % органічною.

Основною ознакою достовірності органічної свинини за її реалізації через мережу оптової та роздрібної торгівлі є наявність написів на маркуванні товару: «Outdoor bred» – вирощені на волі. Нині за інформацією Національної Асоціації свинарів Великобританії (NPA) лише 1–2 % усіх свиней дійсно вирощуються поза межами приміщень. Народження поросят також відбувається на волі, що впливає на продуктивність тварин і життєздатність потомства, наноситься відповідне маркування товару – «Outdoor bred» (вирощені на волі) [11]. Ці свині народжені на вільному випасі, але потрапляють у стійла відразу після відлучення від свиноматки. Така технологія застосовується в основному для підвищення продуктивності тварин і життєздатності

потомства. У регіонах із несприятливими кліматичними умовами поросних свиней протягом обмеженого періоду утримують у загонах групами, забезпечивши для них все необхідне: їжу, воду, підстилку із соломи, а також мінімальний простір для переміщення й відпочинку; «Organic» – органічне; «Free-range» – вільний випас; «Freedom Food endorsed» – підтверджено, вирощено натуральним способом. Зазначимо, що розвитку виробництва органічної продукції у країнах ЄС сприяє прийняте відповідне нормативно-правове забезпечення. Так, згідно з Додатком IV Стандартів ЄС про регулювання органічного виробництва та маркування органічних продуктів, що набули чинності 1 січня 2009 року, максимальна кількість свиней на 1 га не має перевищувати 14 гол. свиней на відгодівлі, 6,5 гол. свиноматок і 74 гол. молодняку [12].

З урахуванням практики правового регулювання органічного виробництва у провідних країнах світу, в Україні було прийнято Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» як підзаконний акт до Постанови Уряду, якою затверджено правила виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження [13]. Окрім загальних вимог до організації даного виду діяльності, документом визначено: максимальна кількість тварин на 1 га сільськогосподарських угідь; площа приміщень та відкритих майданчиків (для утримання великої рогатої худоби, коней, овець, кіз, свиней, птиці); перелік кормових добавок і речовин, які використовуються для годівлі тварин; перелік засобів для чищення та дезінфекції приміщень для їх утримання [14].

У прийнятому нормативному акті значну увагу приділено правилам утримання худоби і птиці. Приміщення для коней, свиней, овець, великої рогатої худоби «повинно мати гладку не слизьку поверхню без щілин і отворів, зручне, чисте і сухе місце для лежання, покрите підстилкою із сухих матеріалів, зокрема, соломи або стружки», – зазначається у правилах. Тварин забороняється тримати на прив'язі або в ізоляції.

Особлива увага приділяється процесу годівлі. Передбачено годувати молодняк материнським молоком не менше 40 днів, а в подальшому забезпечити органічне харчування, виключивши з меню всі шкідливі добавки, а також регламентовано перелік дозволених дезінфікуючих засобів, щеплень та ветеринарних засобів. Проте відсутні стандарти, які дають можливість сертифікації органічної продукції тваринного походження. Зокрема, вимагає нормативно-правового забезпечення розподіл виробництва органічної продукції (сировини) від виробництва неорганічної; утилізація відходів і побічних продуктів рослинного і тваринного походження у процесі виробництва органічної продукції; забезпечення збереження та відновлення ресурсів та ін.

Вітчизняні виробники сертифікуються згідно зі Стандартом з органічного виробництва та переробки, еквівалентному стандарту Європейського Союзу. Він призначений для сертифікованих операторів органічного виробництва (виробників, переробників і продавців), які здійснюють свою діяльність за межами ЄС.

Нині кожний виробник може звернутися в один із 15 іноземних або єдиний український сертифікаційний орган – ТОВ «Органік Стандарт», щоб сертифікувати свою продукцію як органічну. Вважаємо, що процесом сертифікації сільськогосподарських товаровиробників має займатися спільна комісія, сформована із представників Держспоживслужби, Асоціації свинарів України та ТОВ «Органік Стандарт». Він повинен містити основні складові: виробництво, зберігання, транспортування та упаковка, переробка, маркування.

Зазначимо, що орган сертифікації може дозволити утримання в межах одного господарства юридичної особи тварин, що мають статус «органічне» та не мають такого статусу, у разі дотримання певних вимог:

а) роздільне утримання тварин та засобів догляду за ними, із чітким позначенням місць зберігання і точним документальним урахуванням витрат цих коштів;

б) дотримання усіх заходів щодо документальної фіксації роздільного збору продукції від таких тварин, включаючи документальну фіксацію процедур складування, зберігання і максимально точний облік обсягів такої продукції;

в) попереднє повідомлення (мінімум за 48 год) органу із сертифікації про виробництво та початок збору продукції від неорганічних тварин.

Важливим аспектом органічного виробництва свинини є відповідна процедура кастрації свиней, яка на основі запропонованого стандарту заборонена після 7-денного віку від наро-

дження. Кастрація поросят, які не досягли тижневого віку, провадиться без розриву тканин і лише фахівцем-ветеринаром та має відбуватися безболісно.

Перевезення тварин має здійснюватися відповідно до норм, визначених законодавством (Постанова ЄС 1 1/2005 про охорону тварин під час перевезення). Зокрема: 1. Шлях до бійні має займати якомога менше часу. 2. Завантаження і вивантажування тварин здійснюється без будь-якого примусу та використання електричного струму й інших подібних інструментів. 3. Змішування різних груп тварин під час транспортування заборонено. Кожен вид тварини розміщується в окремому відсіку транспортного засобу, або тварини перевозяться партіями. Кожна тварина повинна мати бирку і підлягає суворому обліку.

Важливе місце у стандарті відводиться питанням розподілу гною від тварин на всіх територіях, де перебуває худоба, в загородках, на пасовищі, який повинен здійснюватися таким чином, щоб: а) мінімізувати деградацію ґрунтів і водних ресурсів; б) запобігати забрудненню води нітратами і хвороботворними бактеріями; в) оптимізувати кругообіг поживних речовин; г) не застосовувати спалення гною або інші дії, які прямо не дозволені цим Стандартом або не схвалені органом із сертифікації.

У виробництві органічної продукції та сировини виключається застосування: ГМО, похідних від ГМО і продуктів, виготовлених з ГМО, як харчових продуктів, кормів, препаратів захисту рослин та поліпшення ґрунту, добрив, насіння, вегетативного походження садивного матеріалу, мікроорганізмів і тварин; хімічних синтезованих речовин, консервантів, синтезованих (штучних) барвників, гормонів, антибіотиків ароматизаторів, стабілізаторів, підсилювачів смаку, стимуляторів росту; іонізуючого випромінювання для обробки сировини або кормів, використовуваних у виробництві; гідропонного виробництва [15].

Органічне виробництво передбачає: використання живих організмів і методів механічного виробництва; здійснення живлення рослин в основному через екосистему ґрунту; оцінку ризику і використання превентивних заходів.

Як посадковий матеріал дозволено використовувати тільки сертифіковане насіння. У боротьбі з шкідниками, бур'янами та збудниками захворювань – застосовувати механічні, біологічні, фізичні, агротехнічні та інші нехімічні методи боротьби.

Усі органічні тварини повинні бути народжені і вирощені на пасовищах, на яких понад три роки не використовувалися хімікати. Пасовища мають бути сертифіковані відповідно до вимог органічного виробництва.

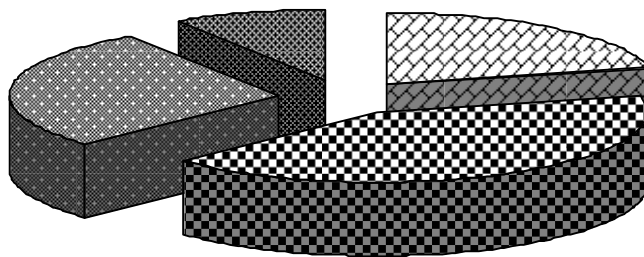
Дозволені натуральні консерванти: нерафіновані та ефірні масла, цукор і сіль, натуральні барвники з соку ягід, фруктів і овочів, натуральні кислоти, мед, фруктовий пектин, прянощі, натуральні ароматизатори, гуарова камедь, агар-агар, карагенан з червоних водоростей і інші не модифіковані інгредієнти.

Продукти також можна квасити, сушити, в'ялити, солити, варити і пастеризувати. Упаковувати в скло, папір і біопластик.

Правила виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження зобов'язують годувати тварин тільки натуральними кормами, отриманими в результаті органічного виробництва; враховувати основні аспекти їх природної поведінки при створенні умов утримання; мінімізувати стрес і час транспортування тварин; забороняють прив'язувати або ізолювати поголів'я тощо.

Зазначимо, що в європейських країнах плата за сертифікацію господарств становить від 250 до 750 євро залежно від виду діяльності, розмірів підприємства тощо. Однак слід врахувати те, що середня європейська ферма має приблизно 30–50 га угідь, а в Україні середня площа сертифікованого господарства становить близько 2000 га (за даними Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху) [16]. Крім того, фермер має оплатити вартість перельоту іноземного інспектора, його перебування та власне інспекцію і сертифікацію. При таких площах вартість сертифікації може призвести до втрати інтересу фермера займатися органічним виробництвом, адже в даному випадку вона може навіть вдсятеро перевищувати європейські показники. При менших розмірах господарств або при використанні послуг вітчизняних організацій вартість сертифікації може бути дещо дешевшою. Вважаємо, що фінансову підтримку фермерам у процедурі сертифікації можуть надати організації, які зацікавлені в експорті органічної продукції. Однак в останні роки спостерігається практика збільшення кількості експортних операцій самими виробниками органічної продукції, в т.ч. й невеликими.

В Україні розвивається виробництво органічного м'яса, частка свинини у формуванні товарної пропозиції на ринок органічної продукції становить майже третину (рис. 1).

■ Курятина ■ Яловичина ■ Свинина ■ Інші види м'яса

Рис.1. Структура виробництва органічного м'яса в Україні.

Джерело: складено за даними компанії Pro-Consulting

Встановлено, що в Україні є поодинокі суб'єкти господарювання, які займаються органічним свинарством, як фермерське господарство «Стойко». Воно розпочало свою діяльність в 2008 р. з розведення органічних свиней породи Монголіца [17]. У господарстві в 2017 р. більше 20 свиней на відгодівлі, 2 кнурця-плідника та більше 40 голів молодняку. За рік, набравши близько 140 кг, вони можуть йти на забій.

Тварини утримуються на вільному випасі площею понад 10 га, де на болоті та вздовж річки буває понад 100 видів рослин. На території збудовано великий загін, де свиней зазвичай закривають на ніч для захисту від диких звірів. Вдень же вони вільно пересуваються по пасовиську. Це дає їм можливість проявити свою природну поведінку: вони самостійно шукають їжу, риючи тут і там. Це займає щонайменше 75 % їхнього часу в природному середовищі. Крім рослинної їжі, в раціон свиней додають також виключно сертифіковане органічне зерно: кукурудзу, ячмінь тощо.

Оскільки органічне виробництво ґрунтується на отриманні здорової продукції, свіже повітря Закарпаття, гарне харчування, вільне переміщення по пасовищах сприяє отриманню продукції високої якості. Влітку свині мають можливість приймати грязьові ванни для запобігання перегріву. Взимку вони ховаються в укритті з достатньою кількістю повітря і сухою підстилкою з різотрав'я.

Згідно з Додатком IV Стандартів ЄС про регулювання органічного виробництва та маркування органічних продуктів, що набули чинності 1 січня 2009 року, максимальна кількість свиней на 1 га не має перевищувати 14 гол. свиней на відгодівлі, 6,5 гол. свиноматок і 74 гол. молодняку [18].

Враховуючи, що загальна площа господарства становить понад 10 га, то, відповідно, кількість голів у стаді господарства повністю вписується в рамки діючого органічного Регулювання Євросоюзу.

Серед асортименту ФГ «Стойко» – сало, ковбаси, смалець, в'ялені м'ясні вироби, виготовлені за традиційною угорською рецептурою. Всі без винятку інгредієнти такої продукції мають 100 % органічну сертифікацію. Вироби фермерського господарства реалізуються під торговою маркою «Пан Еко». Основними способами підвищення продуктивності донедавна було використання стимуляторів росту, кормових антибіотиків, гормонів, введення до раціону кормів, які сприяють високому виходу необхідної продукції без урахування їх впливу на мікробіологічну популяцію організму тварин. Очевидно, що цей підхід у свинарстві призводить до посилення стресових навантажень на організм, зумовлює порушення мікробіоценозу кишечника і прояв імунодефіциту. Окрім того, використання антибіотиків зумовлює небезпеку для здоров'я людини, а також наявність перехресної резистентності бактерій до антибіотиків, які використовуються для лікування людей [19].

Науковцями встановлено, що близько 60 % м'яса свинини і продуктів переробки (ковбасні вироби) в Україні містять антибіотики, хоча згідно з законодавством вміст антибіотиків та ве-

ветеринарних препаратів заборонено. Зазначимо, що нині в країні дозволено до використання у ветеринарних цілях такі антибіотики, які в Європі вже давно вийшли з ужитку [20].

У 2006 р. країнами Євросоюзу було повідомлено про відмову від кормових антибіотиків у тваринництві (за винятком у лікувальних цілях), які надходять на ринки із недостатньо розробленими правовими вимогами, зокрема в Україну. У таких країнах транснаціональні фармацевтичні компанії мають можливість використовувати свої фінансові та адміністративні ресурси, щоб гальмувати прийняття документів, які обмежують використання антибіотиків. Зважаючи на це, постає необхідність посилення державного контролю за виробництвом та реалізацією продукції свинарства від «поля до кінцевого споживання», що передбачає контроль за якістю виробництва кормів, годівлі та забою тварин у межах запропонованого до впровадження технічного регламенту.

Державний нагляд за якістю продукції свинарства має передбачати: регулярну перевірку виконання плану самоінспекції; перевірку санітарного стану виробничих приміщень, прилеглих територій, транспортних засобів, кормів, кормових добавок та інгредієнтів; перевірку устаткування, матеріалів, речовин і технологічних добавок, що контактують з м'ясною сировиною.

Регулярність проведення державного нагляду забезпечується з урахуванням аналізу й оцінки ризиків, пов'язаних із утриманням тварин і одержанням м'ясної сировини. Державний нагляд має забезпечувати: ефективність проведення державного контролю на всіх етапах виробництва і регулювання якості м'ясної сировини; наявність лабораторій, укомплектованих кваліфікованим і досвідченим персоналом, здатним забезпечити ефективне виконання державного контролю; відсутність матеріальної зацікавленості серед фахівців, які здійснюють державний контроль; збереження персоналом у таємниці відомостей, одержаних при виконанні обов'язків щодо здійснення державного контролю, які можна вважати професійною таємницею.

Органи державного нагляду визначають лабораторії, наділені правом проведення аналізу зразків у межах державного контролю. Для цілей державного контролю можуть бути визначені тільки лабораторії, акредитовані на технічну компетентність відповідно до міжнародного і національного стандарту: ДСТУ ISO/IEC 17025-2006 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних і калібрувальних лабораторій».

Нами встановлено, найбільш важлива роль у забезпеченні зростаючої динаміки обсягів виробництва органічної продукції в т.ч. й свинарства відводиться інструментам так званого інституційно-мотиваційного механізму, у якому на основі анкетування нами виокремлено наступні: механізм залучення приватних інвестицій на основі державно-приватного партнерства у відтворення та охорону навколишнього середовища; удосконалення організаційно-економічного механізму, в стимулюванні органічного виробництва, прозорості механізму надання статусу органічної ферми та підвищенні внутрішнього споживчого попиту; дієвість інструментів державної підтримки у частині повноти передбаченого фінансування, чіткості конкурсу та інших процедур її одержання; мінімізація ризику прояву маніпулятивних дій та корупції.

Обговорення. Вважаємо, що у розробці сприятливого середовища функціонування операторів на ринку органічної продукції свинарства існує необхідність у інформаційному забезпеченні як виробників, посередників, так і кінцевих споживачів у різних аспектах ведення діяльності та пропаганди споживання екологічно безпечної продукції, прогнозування обсягів товарної пропозиції, величини експорту, ємності внутрішнього ринку, тощо, а також поширення знань та практичних підходів до організації і ведення бізнесу на таких фермах, обґрунтування оптимізаційних моделей, розробці комплексної системи управління якістю органічної продукції. Окрім цього, мотивація споживчого попиту вимагає розробки практичних рекомендацій щодо орієнтації на основі переконання населення на споживання продукції екологічно чистої, цілеспрямованого просування продукції до кінцевих споживачів на основі активізації комплексу заходів формування попиту та стимулювання збуту.

Висновки. З метою активізації розвитку органічного виробництва свинини доцільно посилити державну підтримку органічних виробників у напрямі відшкодування вартості сертифікації, надання дотацій протягом перехідного періоду та передбачення інших засобів стимулювання виробників. Одним із напрямів подальшого розвитку свинарства є збільшення обсягів органічного виробництва продуктів забою свиней, що вимагає обґрунтування важелів економічного регулювання щодо стимулювання товаровиробників галузі у цьому напрямі. Постає

необхідність розроблення стандартів по сертифікації органічної продукції тваринного походження. Зокрема, вимагає нормативно-правового забезпечення розмежування виробництва органічної продукції (сировини) та виробництва неорганічної; утилізація відходів і побічних продуктів рослинного і тваринного походження у процесі виробництва органічної продукції та ін. Впровадження нових стандартів на сировину буде сприяти стабілізації і відродженню вітчизняного органічного тваринництва, збільшенню виробництва продукції галузі, що є важливим завданням в збереженні продовольчої і сировинної безпеки України.

Очевидно, що потенційні можливості України з виробництва органічної продукції значно перевершують нинішній рівень їх досягнення. Цей сегмент сільського господарства хоч і зростає високими темпами, але є стримуючі фактори, зокрема: висока собівартість виробництва в поєднанні з несприятливою епідеміологічною ситуацією в тваринництві. Низький попит всередині країни змушує органічних виробників орієнтуватися на ринки інших країн. Ситуацію можуть виправити іноземні інвестори, які будуть виробляти органічне м'ясо в нашій країні, а у подальшому будуть здійснювати експортні поставки на зарубіжні ринки. Доданої вартості від реалізації органічної продукції може забезпечити у разі організації на території України переробки м'яса «органік» в продукти харчування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. From the research on socially-sustainable agriculture / Józef St. Zegar et al. Warsaw. 2016. 110 p. URL: <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/15418/PW%2036.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
2. Emirates Journal of Food and Agriculture / Pilař L. et al. 2018. Vol. 30. Issue 11. P. 918–926. DOI: <http://doi.org/10.9755/ejfa.2018.v30.i11.1856>.
3. Escribano A. J. Organic feed: A bottleneck for the development of the livestock sector and its transition to sustainability? Sustainability. 2018. Vol. 10. Issue 7(10). DOI: <http://doi.org/10.3390/su10072393>.
4. Kociszewski K. The development of organic farming in Poland under the conditions of integration with the European Union. Economic and Environmental Studies. 2010. Vol. 10. P. 11–22.
5. Kociszewski K. Greening of the Polish agriculture vs. its sustainable development in terms of the EU membership. Monografie i Opracowania. 2013. 227 p.
6. Luczka-Bakula W., Smoluk-Sikorska J. The organic fruit and vegetables price level and the development of organic food market. J. Res. Appl. Agric. Eng. 2010. Vol. 55. P. 12–14.
7. Kus J., Jonczyk K. Development of organic farming in the last 20 years in Poland and EU. J. Res. Appl. Agric. Eng. 2013. Vol. 58. P. 38–43.
8. Constantin F. Economic performance of organic farming in Romania and European Union. Economia Seria Management. 2012. Vol. 15, pp. 108–119.
9. Does soil biota benefit from organic farming in complex vs. simple land scapes? / Flohre A. et al. Agric. Ecosys. Environ. 2011. Vol. 141, pp. 210–214.
10. Свинарство в Україні та світі. (2015). В Дании растёт спрос на органическую свинину. URL: <http://pigua.info/ru/post/news-of-ukraine-and-world/v-danii-rastet-spros-na-organiceskuu-svininu>.
11. Черньшова Е. Свинья на вольном выпасе. 2012. URL: <https://www.agroxxi.ru/zhivotnovodstvo/tehnologi/svinja-na-volnom-vypase.html>. (дата звернення 02.04.2019).
12. Постанова Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 року стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів, та скасування Постанови (ЄС) № 2092/91. URL: http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EU%20Reg_834_2007%20Organic%20Production_UA.pdf. (дата звернення 24.03.2019).
13. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 03.09.2013 № 425-VII Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/425-18>. (дата звернення 27.03.2019).
14. Кобернюк С. О. Органічне свинарство в Україні: перешкоди і напрями розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 13. С. 109–112.
15. Савенко Г. Є. Органічне сільське господарство як пріоритетний напрям реалізації спільної аграрної політики Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 15(2). С. 113–116.
16. Шубравська О. В. Органічне сільське господарство в Україні. Економіка і прогнозування. 2017. № 2. С. 116–128.
17. Український органік журнал. (2009). Федір Стойко – піонер органічного тваринництва. URL: <http://organic.ua/uk/podolinskyj/1362-fedir-stojko-pioner-organichnogo-tvarynnytva>. (дата звернення 23.04.2019).
18. Органічне сільське господарство в Україні і світі / Кобець Н. В. та ін.; за ред. А. Г. Братчик. Дніпро: ДДАЕУ, 2017. 75 с.
19. Більше половини української свинини і ковбас нашпиговано антибіотиками. (2016). URL: <http://zl.if.ua/bilshe-polovynu-ukrajinskoji-svynynu-kovbas-nashpyhovano-antibiotykamy/>. (дата звернення 23.04.2019).
20. Опенько Ю. Науковцями встановлено, що близько 60% м'яса свинини і продуктів переробки (ковбасні вироби) в Україні. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1595455-blizko-60-myasnoyi-produktsiyi-zi-svinini-mistit-antibiotiki-yu-openko>. (дата звернення 20.04.2019).

REFERENCES

1. Józef, St. Zegar, Mariola, Kwasek, Edyta, Gajos, Mariola, Kwasek, Wioletta, Wrzaszcz. (2016). From the research on socially-sustainable agriculture. Warsaw, 110 p. Available at: <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/15418/PW%2036.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
2. Pilař L., Stanislavská L., Rojřk S., Kvasnička R., Poláková J., Gresham G. (2018). Emirates Journal of Food and Agriculture. Vol. 30. Issue 11, pp. 918–926.
3. Escribano A. J. (2018). Organic feed: A bottleneck for the development of the livestock sector and its transition to sustainability? Sustainability. Vol. 10. Issue 7(10), pp. 55–58.
4. Kociszewski K. (2010). The development of organic farming in Poland under the conditions of integration with the European Union. Economic and Environmental Studies. Vol. 10. P. 11–22.
5. Kociszewski, K. (2013). Greening of the Polish agriculture vs. its sustainable development in terms of the EU membership. Monografie i Opracowania, 227 p.
6. Luczka-Bakula W., Smoluk-Sikorska J. (2010). The organic fruit and vegetables price level and the development of organic food market. J. Res. Appl. Agric. Eng. Vol. 55. P 12–14.
7. Kus J., Jonczyk K. (2013). Development of organic farming in the last 20 years in Poland and EU. J. Res. Appl. Agricul. Eng. Vol. 58. P. 38–43.
8. Constantin F. (2012). Economic performance of organic farming in Romania and European Union. Economia Seria Management. Vol. 15. P. 108–119.
9. Flohre A., Rudnick M., Traser G., Tschardt T., Eggers T. (2011). Does soil biota benefit from organic farming in complex vs. simple land scapes? Agricul. Ecosys. Environ. Vol. 141. P. 210–214.
10. Svinarstvo v Ukraїni ta sviti. (2015). V Danii rastet spros na organicheskuju svininu. [Denmark has a growing demand for organic pork]. Available at: <http://pigua.info/ru/post/news-of-ukraine-and-world/v-danii-rastet-spros-na-organiceskuu-svininu>.
11. Chernyshova E. Svin'ja na vol'nom vypase [Free Pig grazing]. Available at: <https://www.agroxxi.ru/zhivotnovodstvo/tehnologi/svinja-na-volnom-vypase.html>.
12. Postanova Rady (JeS) № 834/2007 vid 28 chervnja 2007 roku stosovno organichnogo vyrobnyctva i markuvannja organichnyh produktiv, ta skasuvannja Postanovy (JeS) № 2092/91. [Resolution for the sake of (EC) № 834/2007 vid 28 wormwood 2007 roku ot sosovno organically virobnyctva i markuvannja organichnyh produktiv, that skusuvannja Shrink (CES)]. Available at: http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EU%20Reg_834_2007%20Organic%20Production_UA.pdf.
13. Pro vyrobnyctvo ta obig organichnoi' sil'skogospodars'koi' produkcii' ta syrovyny: Zakon Ukraїny vid 03.09.2013 № 425-VII Verhovna Rada Ukraїny. [About virobnyctvo that obig organichno llikogospodars'koi' products and sirovini: Law of Ukraine vid 03.09.2013 № 425-VII Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.
14. Kobernjuk S. O. (2014). Organichne svynarstvo v Ukraїni: pereshkody i naprjamy rozvytku. Investycii': praktyka ta dosvid. [Organic pig breeding in Ukraine: obstacles and directions of development]. Investycii': praktyka ta dosvid. [Investments: practice and experience], no 13. P. 109–112.
15. Savenko G. Je. (2017). Organichne sil's'ke gospodarstvo jak prioritytnyj naprjam realizacii' spil'noi' agrarnoi' polityky Jevropejs'kogo Sojuzu. [Organic agriculture as a priority direction in implementing the common agricultural policy of the European Union]. Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu [Scientific herald of Uzhgorod National University]. Ser. Mizhnarodni ekonomichni vidnosny ta svitove gospodarstvo, no. 15(2). P. 113–116.
16. Shubrav's'ka, O. V. (2017). Organichne sil's'ke gospodarstvo v Ukraїni. [Organic agriculture in Ukraine]. Ekonomika i prognozuvannja. [Economics and Forecasting], no. 2. P. 116–128.
17. Ukraїn's'kyj organik zhurnal [Ukrainian journal]. (2009). Fedir Stojko – pioner organichnogo tvarynnyctva. [Fedir Stojko - pioner organichnogo tvarinnittva]. Available at: <http://organic.ua/uk/podolinskyj/1362-fedir-stojko-pioner-organichnogo-tvarynnyctva>.
18. Kobec', N. V. (2017). Organichne sil's'ke gospodarstvo v Ukraїni i sviti [Organic agriculture in Ukraine and in the world]. Dnipro, DDAEU, 75 p.
19. Bil'she polovyny ukrai'n's'koi' svynyny i kovbas nashpygovano antybiotykyamy. [More than half of Ukrainian pork and sausages are bruised with antibiotics]. Available at: <http://zl.if.ua/bil'she-polovyny-ukrajinskoji-svynyny-kovbas-nashpyhovano-antybiotykyamy/>.
20. Open'ko Ju. Naukovc'jamy vstanovleno, shho blyz'ko 60% m`jasa svynyny i produktiv pererobky (kovbasni vyroby) v Ukraїni. [Scientists have found that about 60% of meat of pork and products of processing (sausage wares) in Ukraine]. Available at: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1595455-blizko-60-myasnoyi-produktsiyi-zi-svinini-mistit-antibiotiki-yu-openko>.

**Производство органической продукции свиноводства: зарубежный опыт и вызовы для Украины
Иббатулин М.И., Микитюк Д.М.**

Систематизированы основные факторы, которые стимулируют развитие органических форм хозяйствования, среди которых выделены: ухудшение общей экологической ситуации, повышение спроса на экологически чистую продукцию, полностью не реализованы возможности по расширению экспорта органической продукции, позволяет получить более высокие уровни прибыли и др.

Обобщены подходы к нормативно-правовому регулированию производства органической продукции в зарубежных странах и Украине, которые позволили сравнить порядок производства органической продукции (сырья) растениеводческого и животного происхождения, сертификации органических ферм и доведение органической продукции на рынок.

Обосновано, что существует необходимость в налаживании государственного мониторинга за качеством продукции свиноводства, который должен предусматривать: регулярную проверку выполнения плана самоинспекции; проверку санитарного состояния производственных помещений, прилегающих территорий, транспортных средств, кормов, кормовых добавок и ингредиентов; проверку оборудования, материалов, веществ и технологических добавок, контактирующих с мясным сырьем. Доказано, что частота и порядок проведения государственного мониторинга обеспечивается на основе анализа и оценки рисков, связанных с содержанием животных и получением мясного сырья.

Обзор, что стратегическими приоритетами развития органического свиноводства является увеличение объемов производства продуктов убоя свиней, соответственно это требует обоснования рычагов экономического регулирования по стимулированию товаропроизводителей области в этом направлении. С этой целью, возникает необходимость разработки стандартов по сертификации органической продукции животного происхождения, а именно, в нормативно-правовом обеспечении целесообразно разграничить производство органической продукции (сырья) и производства неорганической; утилизацию отходов и побочных продуктов растительного и животного происхождения в процессе производства органической продукции и др.

Доказано, что низкий спрос потребителей на внутреннем рынке заставляет товаропроизводителей органической продукции, в т.ч. свиноводства, ориентироваться на рынки других стран. Одним из действенных инструментов активизации развития органического свиноводства могли стать мероприятия по мотивации иностранных инвесторов в производстве органического мяса в Украине, а в дальнейшем осуществлять его поставки на внешние рынки. Очевидно, что при таком подходе существует возможность наращивания добавленной стоимости в цепи поставок продукции органического свиноводства при условии налаживания внутри страны перерабатывающих мощностей органической продукции и производства органических мясных продуктов.

Ключевые слова: органическое свиноводство, органическое животноводство, государственное регулирование, контроль, экология.

Manufacturing of organic swine production: external experience and challenges for Ukraine

Ibatulin M., Mykytyuk D.

The main factors that stimulate the management development of organic forms are systematized: the deterioration of the overall ecological situation, the increase in the demand for environmentally friendly products, the possibilities for expanding the export of organic products, allows obtaining higher profit levels, etc.

The approaches to legal regulation of organic products production in foreign countries and Ukraine have been generalized, which allowed to compare the order of organic products production (raw materials) of plant and animal origin, certification of organic farms and bringing organic products to the market.

It is substantiated that there is a need to establish a state monitoring of the pig products quality, which should include: regular inspection of the self-inspection plan; inspection of the industrial premises sanitary condition, adjoining territories, vehicles, forages, fodder additives and ingredients; testing of equipment, materials, substances and technological additives in contact with meat raw materials. It has been proved that the frequency and procedure for state monitoring is ensured taking into account the analysis and assessment of the risks associated with the maintenance of animals and the receipt of meat raw materials.

It is generalized that the strategic priorities of the organic pig production development is to increase the production of pig slaughter products, accordingly, it requires levers substantiation of the economic regulation to stimulate the producers of the sector in this direction. To sum up, there is a need to develop standards for the certification of animal origin organic products, namely, it is advisable to delimit the production of organic products (raw materials) and inorganic production in the regulatory and legal framework; utilization of waste and by-products of plant and animal origin in the process of organic products production, etc.

It is proved that the low demand of consumers in the domestic market makes producers of organic products, including pigs, to focus on the markets of other countries. Measures to motivate foreign investors in the production of organic meat in Ukraine could become one of the most effective instruments for the intensification of organic pig production, and in the future, it could deliver its supplies to foreign markets, but realize it itself. It is obvious that in this approach there is a possibility of increasing value added in the supply chain of organic pig production, provided that the domestic processing capacity of organic produce and organic meat products is adjusted internally.

Key words: organic pig breeding, organic livestock breeding, state regulation, control, ecology.

Надійшла 27.03.2019 р.